

2000

1850

Milena Blažič

**ZGODOVINSKI ORIS
PROSTEGA SPISJA
NA SLOVENSKEM
(1850–2000)**

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Milena Blažič

Zgodovinski oris prostega spisja na Slovenskem (1850–2000)

Ljubljana, 2013

Milena Blažič

Zgodovinski oris prostega spisja na Slovenskem (1850–2000)

Recenzenta: dr. Boža Krakar Vogel, izr. prof. in dr. Igor Saksida, izr. prof

Izdala: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

Za izdajatelja: dekan dr. Pavel Zgaga, izr. prof.

Za založniško komisijo: dr. Janez Krek, doc.

Lektorica: Vida Frelih, prof.

Oblikovanje in računalniški prelom: Igor Cerar, inž.

Dosegljivo na: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612531294>

Leto izzida: 2013

©2002, 2013 avtorica

Knjiga je bila izdana s sofinanciranjem Ministrstva za šolstvo, znanost in šport.

Po Zakonu o davku na dodano vrednost (Uradni list RS št. 89/98, 7. točka, 25. člen) spada knjiga med proizvode, za katere se plačuje 8 % davek od prometa proizvodov.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.015.31:808.1(0.034.2)

808.1:37.091.3:373.3(0.034.2)

821.09:37.091.3(0.034.2)

BLAŽIČ, Milena

Zgodovinski oris prostega spisja na Slovenskem [Elektronski vir] : (1850-2000) / Milena Blažič. - El. knjiga. - Ljubljana : Pedagoška fakulteta, 2013

Način dostopa (URL): <http://www.biblos.si/lib/book/9789612531294>

ISBN 978-961-253-129-4 (pdf)

268009728

VSE PRAVICE PRIDRŽANE. REPRODUCIRANJE IN RAZMNOŽEVANJE DELA PO ZAKONU O AVTORSKIH PRAVICAH NI DOVOLJENO.

Kazalo

Uvod	5
Povzetek	6
Abstract	7
Zgodovinski oris – od spisja, prostega spisja, šolskih besedilnih vrst do ustvarjalnih besedil	9
Prvo obdobje in začetki spisja na Slovenskem – Majar in Praprotnik	10
Drugo obdobje ter »novi pouk spisja« – Bezjak, Lichtenwallner in čitanke	18
Tretje obdobje »Novo poučevanje spisja« – Šilih, Trdina, Silvester	57
Četrto obdobje: šolsko ustvarjalno pisanje – Žagar, Krakar Vogel	77
Tipologija vaj in analiza naslovov prostih spisov od leta 1849–2000	84
Preglednice	99
Viri	105
Literatura	110
<i>Dodatek 1</i>	
Naslovi prostih spisov od 1849–2000 (kronološko)	117
<i>Dodatek 2</i>	
Naslovi prostih spisov od 1849–2000 (abecedno)	223

Moji družini.

Uvod

Motivi za obravnavo tematike v disertaciji *Vloga in pomen ustvarjalnega pisanja pri pouku književnosti v osnovni šoli*¹ so nastali na osnovi znanstvenih spoznanj na področju ustvarjalnega pisanja, vpogleda v zgodovinski razvoj in na podlagi dejstva, da je ustvarjalno pisanje prisotno po slovenskih osnovnih šolah. Disertacija obsega tri tematske sklope, ki so metodološko obravnavani na tri različne načine. V prvem delu je uporabljen sinhron pristop, na osnovi katerega je izvedena primerjalna analiza in kritičen pretres reprezentativnih virov s področja teorije pisanja. V drugem delu je uporabljen diahron pristop: zgodovinski oris razvoja (prostega) spisja od začetkov (1850) do danes (2000), kjer so podane temeljne ugotovitve in stalnice v stopetdesetletni zgodovini prostega spisja s poudarkom na štirih prelomnih trenutkih. V tretjem delu je uporabljen aplikativni avtorski pristop in oblikovan predlog modela šolskega ustvarjalnega pisanja pri pouku književnosti v osnovni šoli. Ta model je definiran, teoretično utemeljen v funkcionalnih in izobraževalnih ciljih, predstavljene so poimenovalne, upovedovalne in besedilotvorne metode za razvijanje sposobnosti ustvarjalnega pisanja pri književnem pouku, s čimer se nadgrajuje predlog učnega načrta za slovenščino v novi devetletki. Disertacija želi spodbuditi in utrditi vlogo ustvarjalnega pisanja in ga umestiti v pouk književnosti in v učni načrt. Disertacija odpira nekaj vprašanj zlasti pri avtorskem modelu, ki bodo predmet nadaljnjih raziskav.

V disertaciji je pisanje definirano kot pretvarjanje zamišljenega v pisno besedilo. Učenci pri tvorjenju šolskih besedil (poustvarjalno in ustvarjalno pisanje) postanejo učenci pisci. V disertaciji dajem enakovreden pomen pisnemu procesu in pisnemu izdelku (besedilu). Branje književnih besedil v skladu s komunikacijskim modelom poučevanja književnosti pojmem kot poustvarjalnosti komplementarno dejavnost. Menim, da pri učencih piscih ob primerni motivaciji in upoštevanju značilnosti pisnega procesa lahko uspešno razvijamo ustvarjalno šolsko pisanje.

Avtorica

¹ BLAŽIČ, Milena. *Vloga in pomen ustvarjalnega pisanja pri pouku književnosti v osnovni šoli: doktorska disertacija*. Ljubljana: [M. Blažič], 2000. 234 f.467 f., graf. prikazi, tabele. [COBISS-ID 4111433]

Povzetek

Drugi del disertacije *Vloga in pomen ustvarjalnega pisanja pri pouku književnosti v osnovni šoli* predstavlja zgodovinski pregled teorij šolskega prostega spisja od leta 1850 do danes s pomembnimi štirimi prelomnicami. (I) Najprej sta začetnika spisja Majar (1850) in nadaljevalec Praprotnik. (II) Drugo obdobje zaznamujeta Bezjak in Lichtenwallner (1908), ki se zavzemata za “*novi in ne več stari pouk spisja*”. K temu obdobju prištevamo še jezikovne vadnice Bezjaka in Schreinerja; čitanke Bajca; Rupla, Sovreta in Kolariča. (III) Tretje obdobje predstavlja Šilih (1955), ki poskuša prevrednotiti poučevanje “*z novim in ne več starim načinom poučevanja spisja*”. To obdobje nadaljujeta v petdesetih letih še Trdinova (1955–1964) in Silvester (1959 ali 60). Potem sledi čas, ko je bilo pisanje v šolah osredotočeno le na izdelek pisanja in na jezikovno pravilnost prostih spisov. (IV) V osemdesetih in devetdesetih letih se začnejo t. i. *kreativne delavnice*, spodbujene ne le z vplivom ameriških šol, ampak tudi z razvojem šolstva, didaktike maternega jezika in književnosti, večje demokratizacije pouka in novega pojmovanja otroka. To je privedlo do delitve na pisateljske in pesniške delavnice na eni in šolsko ustvarjalno pisanje na drugi strani. Ob koncu dvajsetega stoletja se začnejo uveljavljati sodobne teorije pisanja.

Dodatek monografiji so naslovi prostih spisov od 1849 do 2000, ki so motivno-tematsko in oblikovno-strukturno analizirani v drugem delu naloge ter tako kot tudi naloga sama – odpirajo možnosti za nadaljnje raziskovanje.

Ključne besede

besedilotvorje; nanizovalni model; pisne sposobnosti; pisne strategije; pisni proces; poimenovanje; pouk književnosti; poustvarjalno pisanje; pretvorbni model; prosti spisi; tvorjenje; upovedovanje; ustvarjalno mišljenje; ustvarjalno pisanje.

Abstract

The monography presents a historical overview of theories of written compositions in school commencing from the year 1850 to the present time, including four important turning points (I) originators of composition writing Majar (1850) and in continuation Praprotnik. (II) The second period marked by Bezjak and Lichtenwallner (1908) strive to promote, a new, no longer the old teaching of writing. Originating from this period are also textbooks by Bezjak and Schreiner, reading – books by Bajec, Rupel, Sovre and Kolarič. (III) The third period is represented by Šilih (1955), who tries to re-evaluate teaching, new, no longer the old manner of teaching composition writing. This period is carried into the 1950's by Trdina (1955–1964) and Silvester (1959–1960) and is followed by a time in which writing in schools emphasizes on the text – product of writing and linguistic correctness of written compositions. (IV) The 1980's and 1990's mark the beginning of creative workshops simulated not only by the influence of American schools but also by the development of the educational system, mother – tongue didactics and literature, a greater democratization of teaching and a new conception of the child. This has led to a division between poetry prose workshops on one hand and creative writing in school on the other. The end of the twentieth century marks the emergence of contemporary theories of writing.

Additions to the monography are titles of written compositions dating from 1849 to 2000. These titles are thematically and structurally analyzed in the second part of the thesis and like the work itself indicate further research possibilities.

Key Words

text creation, knowledge telling model; writing abilities; writing process; naming; teaching literature; re-creative writing; knowledge transforming model; composition; creation; put into sentence; creative thinking; creative writing